

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چارچوب کلی برای منطقی کردن تعرفه‌های کشور

شماره ثبت مرکز اسناد مؤسسه: $\frac{۱۴۰۸}{۱۳۸۲/۸/۶}$

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

زاغیان، محمد، ۱۳۳۷ -
چارچوب کلی برای منطقی کردن تعرفه‌های کشور / مجری طرح
محمد زاغیان؛ همکاران طرح حسن ولی بیگی، شیما مدنی، فاطمه
مهدی‌پور؛ مسئول طرح محمدرضا رفعتی. -- تهران: موسسه مطالعات
و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۸۳.
طه ۹۵ ص: جدول.

ISBN: 964-464-146-6

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.
کتابنامه: ص. ۹۵.

۱. تعرفه -- ایران. ۲. سیاست بازرگانی -- ایران. ۳. صادرات و
واردات -- ایران -- توسعه و ترویج. الف. ولی بیگی، حسن، ۱۳۴۹ -
ب. مدنی، شیما، ۱۳۵۵ - ج. مهدی‌پور، فاطمه، ۱۳۴۹ - د. رفعتی،
محمدرضا، ۱۳۳۸ - ه. موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.
و. عنوان.

۳۸۲ / ۷۰۹۵۵

HF ۲۳۱۰ / ۲ / ۲

م ۸۳-۳۹۸۸۲

کتابخانه ملی ایران

شابک: ۹۶۴-۴۶۹-۱۴۶-۶

نام کتاب: چارچوب کلی برای منطقی کردن تعرفه‌های کشور
شناسنامه پدیدآورندگان

معاونت پژوهشهای بازرگانی - اقتصادی

بخش پژوهشهای بازرگانی خارجی و اقتصاد بین‌الملل

مسئول طرح: دکتر محمدرضا رفعتی

مجری طرح: محمدزاغیان

همکاران طرح: حسن ولی بیگی، شیما مدنی، فاطمه مهدی‌پور

مقابله و نسخه‌پردازی: سپیده شاهی

صفحه‌آرایی و اصلاح: سارا محسن‌پور

طراح جلد: فرشته سعید

شناسنامه کتاب

چاپ اول: اسفند ماه ۱۳۸۳

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر بازرگانی

ناشر: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

نشانی: تهران، خیابان کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، شماره ۲۴۰

تلفن: ۶۴۲۲۳۷۸

پیشگفتار

تحولاتی که در چند دهه اخیر در عرصه اقتصاد بین‌المللی به وقوع پیوسته، کشورها را ملزم به بازبینی و اصلاح در سیاستهای اقتصادی بویژه سیاستهای تجاری نموده است. این الزام به دلیل روند رو به رشد جهانی شدن اقتصاد و آزادسازیهای گسترده‌ای است که در تجارت جهانی (به کمک سازمان جهانی تجارت که در سال ۱۹۹۴ جایگزین گات گردید) رخ داده است.

میانگین سطح تعرفه در کشورهای پیشرفته با درآمد بالا به شدت کاهش یافته و برای کشورهای در حال توسعه نیز کاهش چشمگیری را نشان می‌دهد. در عین حال موافقتنامه‌های تجاری در سطح منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای شکل گرفته که توانسته است بر روند آزادسازی و باز نمودن اقتصادها تأثیر به‌سزایی داشته باشد.

کشور ما نیز به‌عنوان عضوی از پیکره جهانی اقتصاد بایستی نسبت به این تحولات و تأثیر آن بر منافع ملی کشور، واکنش منطقی و مناسبی را ارائه نماید. از این‌رو طرح حاضر که به توصیه کمیته تخصصی کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، و در راستای اجرای ماده ۱۱۵ قانون برنامه سوم توسعه به اجرا درآمده، در صدد است تا با بررسی اقسام تجاری کشور به چارچوبی برای نظام تعرفه‌ای کشور، و برداشتن گامی هرچند کوچک در

راه اصلاح سیاست تجاری دست یابد.

این مجموعه که به کوشش آقای محمد زاغیان و همکاران ایشان به دست آمده است، درصدد چگونگی انجام این مهم بوده است، و امید می رود به عنوان اولین اقدام کاربردی مورد توجه سیاستگذاران و علاقه مندان قرار گیرد.

در اینجا از پژوهشگران محترم این مجموعه و مدیر مسئول محترم طرح جناب آقای محمدرضا رفعتی و همچنین همکاران پرتلاش شرکت چاپ و نشر بازرگانی تشکر و قدردانی می شود.

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ز	مقدمه
	فصل اول : روش شناسی تحقیق
۱	۱-۱- طبقه بندی کالایی.....
۳	۱-۲- تعیین مزیت‌های نسبی.....
۶	۱-۳- تعیین معادله‌های تعرفه‌ای موانع غیر تعرفه‌ای و تعیین نرخ تعرفه مناسب.....
	فصل دوم : مقایسه تطبیقی ساختار موانع تعرفه‌ای در کشورهای منتخب
۹	۲-۱- بررسی ساختار نظام تعرفه‌ای کشورهای منتخب.....
۱۰	۲-۱-۱- میانگین ساده تعرفه‌ها.....
۱۱	۲-۱-۲- میانگین وزنی تعرفه‌ها.....
	فصل سوم : تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتایج
۱۵	۳-۱- روش گردآوری داده‌ها و منابع اطلاعاتی مورد استفاده.....

۳-۲. تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتایج ۱۶

۹۵

فهرست منابع

www.ketab.ir

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۲	جدول شماره (۱-۲): موانع تعرفه‌ای کشورهای منتخب در سال ۲۰۰۱
۲۱	جدول شماره (۱-۳): لیست مزیت نسبی آشکار شده صادراتی کالاهای صنعتی ایران در دوره ۱۹۹۷-۲۰۰۱
۷۳	جدول شماره (۲-۳): لیست کالاهای دارای مزیت وارداتی (زیر ۵٪) و مزیت صادراتی (بین یک تا پنج)
۷۸	جدول شماره (۳-۳): لیست کالاهای دارای مزیت وارداتی (بالای پنج) و کالاهای غیر صادراتی با تعرفه‌های بالای ۳۰
۷۹	جدول شماره (۴-۳): لیست کالاهای دارای عدم مزیت وارداتی (زیر یک) و مزیت صادراتی (بالا تر از ۱۰) با تعرفه‌های بالای ۳۰
۸۰	جدول شماره (۵-۳): لیست کالاهای دارای عدم مزیت وارداتی (زیر یک) و مزیت صادراتی (بین پنج تا ۱۰) با تعرفه‌های بالای ۳۰
	جدول شماره (۶-۳): لیست کالاهای دارای مزیت وارداتی (زیر ۵٪) و مزیت صادراتی

- ۸۱ (بین یک تا پنج) و تعرفه بالای ۳۰
 جدول شماره (۷-۳): لیست کالاهای دارای مزیت وارداتی (بالای پنج) و عدم مزیت
 صادراتی (زیر یک) با تعرفه های بالای ۳۰ ۸۴
 جدول شماره (۸-۳): لیست کالاهای دارای مزیت وارداتی (بالای یک) و عدم
 مزیت صادراتی (زیر ۵/۰) و تعرفه بالای ۳۰ ۸۵
 جدول شماره (۹-۳): لیست کالاهای دارای سهم بالاتر یک دهم درصد از واردات صنعتی
 با سهم تولید بالا ۸۷
 جدول شماره (۱۰-۳): مزیت های نسبی و حقوق گمرکی کالاهای تحت سر فصل
 پوشاک ۹۰

مقدمه

آزادسازی تجاری و افزایش نقش بازار و کاهش یا رفع موانع موجود در تجارت بین‌الملل و انتقال سرمایه از جمله عوامل تأثیرگذار بر رشد شتابان تجارت در دو دهه اخیر در سطح جهان بوده‌اند. پیروی از سیاست آزادسازی تجاری مستلزم جایگزینی محدودیتهای غیرتعرفه‌ای با تعرفه، کاهش تدریجی تعرفه‌ها و مالیات‌ها بر واردات، رفع موانع صادراتی و سایر اقدامات مرتبط با تسهیل تجاری است. جمهوری اسلامی ایران نیز در سالهای اخیر، حرکت در جهت اصلاحات اقتصادی و تجاری را هم‌سو با تحولات بین‌المللی دنبال نموده است. این حرکت دارای آثار و تبعات اقتصادی - اجتماعی مثبت و منفی بوده است و با توجه به ساختار اقتصادی کشور دسترسی به همه اهداف مطلوب مورد نظر را ممکن نمی‌سازد. بنابراین بایستی به خالص مجموعه منافع و عواید در سطح ملی توجه نمود. در مجموعه بررسیها و مطالعات کارشناسی انجام شده این اتفاق نظر وجود دارد که در استراتژی توسعه صنعتی، اصلاح سیاست تجاری نخستین گامی است که بایستی برداشته شود و میزان موانع تعرفه‌ای واردات کالاهای صنعتی به ارقام معقول و

متعارف کاهش یابد و این هدف در ماده ۱۱۵ قانون برنامه سوم توسعه به وضوح آورده شده است.

علی رغم رفع موانع غیر تعرفه‌ای و جایگزینی آنها با تعرفه معادل که نتایج آن در کتاب قانون مقررات صادرات و واردات سال ۱۳۸۲ منعکس گردیده، بررسیهای انجام شده حاکی از آن است که نرخهای تعیین شده صرفاً براساس نظرسنجی از کارشناسان و صاحبان اصناف و صنایع صورت پذیرفته که در آن، سایر ملاحظات اقتصادی - بازرگانی دیده نشده است و در عین حال میانگین نرخ تعرفه بخش صنعت در کشور (جدول ۲-۳) رقم بسیار بالایی حدود ۳۱ درصد (در مقایسه با میانگین حدود ۷ درصد برای اغلب کشورهای دنیا و کشورهای در حال توسعه) است که طبعاً ضرورت بررسی و تجدید نظر در نرخهای اعلام شده را به وجود آورده است. این ضرورت در جلسات کمیته نظارتی کمیسیون اقتصادی مجلس تبیین و طرح حاضر با هدف منطقی تر نمودن نظام تعرفه‌ای به اجرا گذاشته شده است.

در این طرح با استفاده از شاخص‌های مزیت نسبی آشکار شده صادرات صنعتی و واردات (RCA)، تعیین معادل تعرفه‌ای موانع غیر تعرفه‌ای سال ۸۱، سهم واردات کالایی برای مجموعه اقلام تعرفه‌ای تحت پوشش سیستم هماهنگ شش رقمی (HS) به تفکیک سه گروه کالاهای سرمایه‌ای، واسطه‌ای و مصرفی، تلاش شده تا رهنمودهایی را در جهت گیری نرخهای تعیین شده ارائه نماید.

بنابراین در این طرح روشی به کار گرفته شده است که بتواند اصلاحات تعرفه‌ای را صرفاً در چارچوب رویکرد تجارت بین‌الملل در سطح کالایی دنبال نماید. از این رو سایر ملاحظات و عوامل مؤثر بر نرخهای تعرفه تعیین شده (مانند سهم درآمدی آن در بودجه و یا سیاست حمایتی خاص از برخی صنایع و غیره) در این بررسی دیده نشده‌اند. علی‌رغم همه این محدودیتها مبنا و یا پایه‌ای برای اصلاحات تعرفه‌ای گذاشته شده است که توصیه‌های آن با توجه به سایر ملاحظات، قوی‌تر و یا ضعیف‌تر به کار گرفته شود.

بعد از مقدمه، روش‌شناسی موضوع و نحوه دسترسی به داده‌ها مورد بررسی قرار

می‌گیرد. سپس در یک مقایسه‌ای تطبیقی، میانگین سطح موانع تعرفه‌ای (ساده و وزنی) در ایران و کشورهای منتخب مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. در فصل بعد به تجزیه و تحلیل داده‌ها و شاخص‌های محاسبه شده خواهیم پرداخت و در نهایت جمع‌بندی و پیشنهادات ارائه خواهد گردید.